

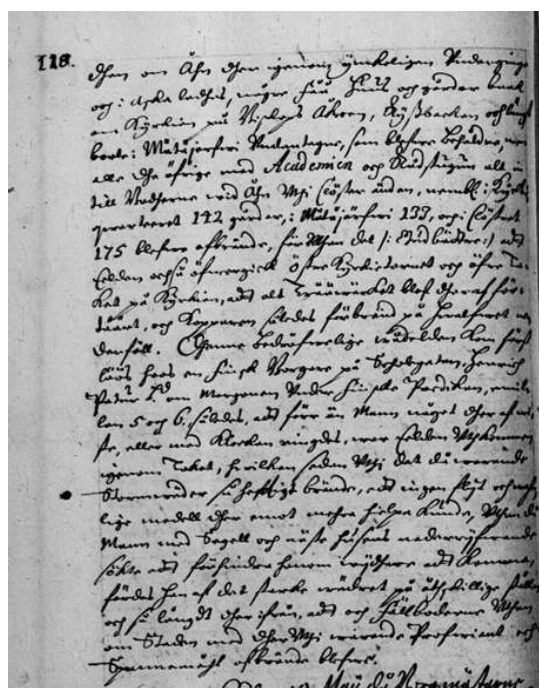
800 berättelser ur Åbo stads historia

1600-TALET

STORBRANDEN I ÅBO ÅR 1656

18.03.2026 | EDITOR | LÄMNA EN KOMMENTAR

Rådet i Åbo skrev den 13 maj 1656 i sitt protokoll att den våldsamma branden, ett av Gud sänt straff, samma dag hade förstört de tre bäst byggda stadsdelarna på stadens stora sida, med undantag för några få hus bakom domkyrkan, på Biskopsåkern, på Ryssbacken och längst bort i stadsdelen Mätjärvi. Elden förstörde allt annat, Akademien och rådstugan inräknade, ända fram till de strandbodarna som låg i yttersta ändan av Klosterkvarteret. I Kyrkokvarteret förstördes 142 hus, i Mätjärvi 133 och i Klosterkvarteret 175. Dessutom slukade elden domkyrkans torn och trädelarna av yttertakket, och koppartaket föll ned på valven.

Åborådet beskrev i sitt protokoll 13.5.1656 noggrant hur den våldsamma branden farit fram i staden. Riksarkivet, z:25, ÅRR 13.5.1656, 117-118.

Elden kom loss på morgonen mellan klockan fem och sex i borgaren Henrik Paturis hus vid Skolgatan. Den hann oförmärkt sprida sig till husets tak innan man hann ringa i brandklockorna. Stormvinden ointetgjorde släckningsförsöken. Närliggande hus revs för att hindra eldens framfart, men den hårda vinden spred brinnande flagor åt olika håll så att till och med fähusen utanför stadsgränserna och den där förvarade egendomen och spannmålen brann upp.

Den 23 maj förhördes Paturi av rådet angående branden. Han sade, att han och hustrun varit i kyrkan då eldsvådan bröt ut och att han inte visste hur den börjat. Bara två pigor och två studenter, som bodde i huset på hyra, hade varit hemma. Åtta borgare garanterade att Paturi skulle infinna sig i rätten på anmodan och så fick han försvara sig på fri fot.

Paturis pigor Karin Mickelsdotter och Brita Henriksdotter misstänktes vara skyldiga till branden och förhördes i slutet av maj. De förnekade sin skuld. Den ena av dem berättade att hon gjort upp eld för att på husmoderns befallning koka ärter medan husbond-folket var i kyrkan. När det var gjort gick båda pigorna ut på gården för att tvätta lärft som hängde där på stång för att blekas. När de började tvätta det tredje lärftstycket såg de rök vid skorstensroten på taket. De sprang till vindsdörren, men den var låst och flammorna slog redan upp genom taket. De

visste inte om det fanns sprickor i skorstenen mellan inner- och yttertaket. För sitt vittnesmål lovade de svara med liv och död.

Därnäst hördes Henrik Paturi, som också misstänktes vara skyldig emedan han dagen innan fört ägodelar till Nummis socken och bryggt öl. Han sade att ingen kunde binda honom vid skulden för branden. Om någon kunde bevisa hans skuld lovade han godta det strängaste straffet. Han förnekade att han fört bort tillhörigheter ur huset. Rätten beslöt skjuta upp ärendet tills ytterligare klarhet nåtts.

Ärendet återupptogs i början av november 1656. Då konstaterades att några rådmän sett en stor spricka i Paturis skorsten ovanför innertaket och man misstänkte att elden spritt sig den vägen. Rätten stannade för ett interimistiskt beslut, och Paturi dömdes att i enlighet med kapitel 22 i stadslagens byggnadsbalk svära själv som tolfte att branden inte hade berott på hans vårdslöshet och dåliga skorsten.

Först i februari 1658 presenterade Paturi en lista på åtta borgare som var redo att tillsammans med honom gå ed på att han var oskyldig. Rätten påbjöd emellertid att männen skulle komma till rättegången personligen. När männen infann sig, ville de bara gå ed på att Paturi inte orsakat branden med flit utan att den berott på en olyckshändelse. De ville inte heller svära på att branden inte skulle ha berott på Paturis dåliga skorsten. Det blev alltså ingenting av Paturis ed och rätten dömde honom till döden i enlighet med ovannämnda lagbalk. Hovrätten benådade honom dock.

Veli Pekka Toropainen

Översättning: Brita Löflund

Källor:

Riksarkivet, Åbo rådstuvurätts protokoll z:25, 13.5.1656, 117–118; z:25, 23.5.1656, 121; z:27, 27.2.1658, 19–23.